

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 29 augusti 2007
Utskriftsvänlig pdf-fil

Fritiden har på senare år i ökad utsträckning blivit föremål för akademiskt intresse, givetvis i takt med att en allt större del av den västerländska människans totala tid kan definieras som fritid. En annan notabel effekt av detta förhållande är det ökade kommersiella intresset för fritiden med satsningar på idrott, turism och en rad andra fritidsaktiviteter – ett intresse som också blivit föremål för akademisk forskning. När det gäller den nya fritidsforskningen, *leisure studies*, eller fritidsvetenskapen, *leisure science*, intar ungdomars fritidsvanor och fritidsbehov en särställning. Inte sällan blir idrotten ett centralt tema när det gäller såväl ungdomars som äldres friti; fysisk aktivitet är den vanligaste formen av fritidssysselsättning i västvärlden. Brittiska Leisure Studies Association, ett slags idrottsforum.org för fritidsforskare, står bakom utgivningen av antologin *Sport, Active Leisure and Youth Culture*, sammanställd av Peter Bramham och Jayne Caudwell. Kristin Fransson, idrottsforskare med inriktning på barns och ungdomars rättigheter, lyfter i sin recension fram några av de mest givande bidragen, och kan sammanfattningsvis konstatera att antologin med sina sammanfattningar och referenser är en källa till nya frågeställningar och vidare läsning.

Forskning om ungdomars fritid

Kristin Fransson

Idrottsvetenskap, Malmö högskola

Peter Bramham & Jayne Caudwell (red)
Sport, Active Leisure and Youth Cultures

206 sidor, hft.

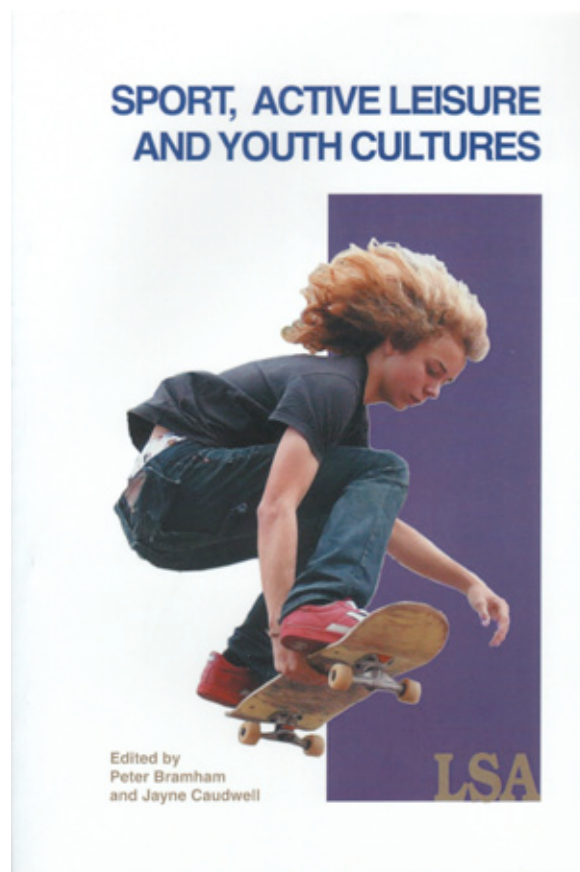
Eastbourne: Leisure Studies Association 2005 (LSA Publication No. 86)

ISBN 978-0-906337-97-4

Fritid, vad är det egentligen?

I *Nationalencyklopedin* beskrivs fritid på följande vis: "Fritid kallas den del av dygnet och veckan som inte upptas av arbete, måltider och sömn."^[1] Fritid är följaktligen i strikt mening den tid som en person bestämmer över själv, men i själva verket är den upplevda fritiden ansenligt mindre eftersom en stor del av den fria tiden åtgår för hushållsarbete och resande till och från arbete eller fritidsaktiviteter. Det har bevisats att brist på upplevd fritid kan orsaka symptom av stress och trötthet.

I denna beskrivning av fritid finns ett tydligt vuxenperspektiv, så vad är då fritid för barn och ungdomar och vad anser vuxna om ungas fritid och sätt att aktivera sig? Om man inte själv får bestämma över vad man får göra under sin fritid, arbetar man då? Vad tycker egentligen vuxna att ungdomar bör göra under sin fria tid och vad håller ungdomarna på med egentligen? Detta är några frågor som jag funderade över innan jag började läsa antologin *Sport, Active Leisure and Youth Cultures* som här recenseras.

Oavsett när i historien man tittar framstår ungdomar som ett orosmoment för vuxna. Varje ny generation verkar uppföra sig allt sämre och ny moralpanik uppstår med jämna mellanrum eftersom de nya kulturfenomenen anses hota rådande värderingar. På 50-talet var det raggare, knuttar och spättor som ställde till med bekymmer. Ungdomarna lyssnade på amerikansk rock'n'roll och inspirerades av rockabilly-kulturen.[2] Hemska tanke, vad skulle det leda till?

Och dagens ungdomar är inte bättre! Allt för många väljer datorn framför den aktiva fritiden i till exempel idrottsföreningar, andra ungdomar är besvikna på samhället och bränner sophus och kastar sten på polis och brandmän, och att se ut som små vuxna[3], med alla dess tillbehör, är ett absolut måste bland andra grupper av unga vuxna. Att ungdomar på olika vis anses störa ordningen är som sagt inget modernt fenomen. Redan Sokrates talade om ungdomens förfall någon gång på 300-talet f. Kr.[4] Mer om vuxnas moralpanik ur ett brittiskt perspektiv går att läsa om i den avslutande artikeln i antologin. (s 195-206)

Enligt redaktörerna för antologin som här recenserar spelar massmedia en viktig roll för hur ungdomars beteenden beskrivs. Medias fokus på ungdomar och deras livsstilar har ökat och ungdomar påverkas i sin tur mycket av medias bilder. Denna företeelse beskrivs närmare i en av antologins artiklar, *Making sense of NUTS and ZOO: The Construction and Projection of Homogenised Masculinity*. (s 133-151) Media spelar även en viktig roll för vad beslutsfattare och föräldrar anser sig veta om och hur de ser på de ungas fritid.

Det är alltså ungdomar och deras fritidsvanor som står i centrum för *Sport, Active Leisure and Youth Cultures* (2005), som är en antologi sammanställd av Peter Bramham[5] and Jayne Caudwell[6] för brittiska Leisure Studies Association (LSA). LSA grundades 1975 för att skapa en mötesplats, likt till exempel *idrottsforum.org*, för alla som på något vis är involverade i fritidsvetenskap (Leisure Studies). De elva texterna i antologin diskuterar problem kring ungdomars fritid, och visar bland annat att det finns stor variation när det gäller fritidens funktion för val av livsstil bland dagens unga. Olika akademiska discipliner fokuserar på olika dimensioner av ungdomars fria tid. Författarna har tidigare presenterat sina artiklar vid en konferens vid Leeds Metropolitan University i juni 2004. Konferensen handlade, precis som artiklarna, om ungdomar och aktiv fritid där ett antal teman identifierades. Antologin är uppdelad i tre delar efter tre av de identifierade temana. Den första delen behandlar *äventyr och riskfyllt beteende* och innehåller texter av Brian Simpson[7], John Hunter-Jones[8], Arnold H Grossman[9] och Anthony R D'Augeli[10] samt Shelagh Ferguson[11] och Sarah Todd[12]. Den andra delen berör *Genus and Sexualised Identitet* med texter av Ruth Jeanes[13], Ian Macdonald[14], Ian Wellard[15] samt Fiona Jordan[16] och Scott Fleming[17]. Den tredje och sista delen handlar om *Ungdomar och Social Förändring* med texter av Karl Spracklen[18], Jack Fawbert[19] och Peter Bramham.

Jag har valt att presentera de texter som jag fann mest intressanta och vill börja med Brian Simpsons text *Cities as Playgrounds: Active Leisure for Children as a Human Right*. Simpson, som har det första bidraget i antologin, tar sin utgångspunkt i FN:s barnkonvention och dess artikel 31, "barn har rätt till lek, vila och fritid". Han menar att vuxna ofta ser barn och ungdomars lek som något som inte är önskvärt därför att de vuxna inte styr över denna lek. Som exempel har Simpson valt att studera skateboardåkare som ofta ses som ett störande moment i den urbana miljön. Många vuxna vill förbjuda skateboardåkning eller åtminstone reglera det, något som är intressant att fundera över när man bor i en stad som Malmö som satsat mycket pengar på att bygga norra Europas största skatepark i betong i [Stapelbäddsparken](#). Syftet med att bygga denna park kan ha varit att få bort skateboardåkarna från stadens gator men det har bidragit till ett ökat skateboardintresse och tillströmning av "skatere" till Malmö.[20] "Skatarna" finns kvar i den urbana miljön men har fått en utmärkt samlingsplats för både unga och "gamla" bräddåkare. Simpson anser att barn och ungdomar har rätt – med stöd av barnkonventionen – att utöva spontana lek- eller idrottsliknande aktiviteter i den fysiska miljön som är till för alla. Ungdomarna bör även få vara med i utformandet av miljön, vilket Malmö stad kan anses ha tillmötesgått i och med att ungdomar varit involverade i utformandet av skateparken och planerandet av hela stapelbäddsområdet.

Även Ian Macdonald diskuterar skateboardåkare i sin text men här ur ett genusperspektiv. Macdonalds menar att skateboardingkulturen genomgått en förändring och inte längre kan klassas som en subkultur som den så länge varit. Kvinnliga åkare har blivit både mer accepterade och vanligare förekommande även om den manliga åkare fortfarande dominerar. Reproduktionen av manliga personlighetsdrag finns i de kvinnliga åkarnas habitus för att de ska bli accepterade, precis som i många andra idrottsliknande miljöer.

Vidare i den andra delen av antologin finns Ruth Jeanes bidrag som är en sammanfattning av en etnografisk undersökning av fotbollsspelande flickor, 10 till 11 år, och hur de uppfattar kön, stereotypa könsroller, och hur de själva passar in. Flickorna är mycket väl medvetna om kopplingen mellan manlighet och fotboll och att det finns en skillnad mellan manligt och kvinnligt, men även att det finns olika variationer av kvinnlighet, där flickflickan och

pojkflickan är ytterligheterna. Flickornas definitioner av stereotypa bilden av genus var starkt kopplat till visuella symboler, som en persons yttre, där kläder spelade en mycket viktig roll för flickornas förståelse av kvinnlighet.

Jeanes menar att flickorna förstått att fotboll för flickor kan uppfattas som ett icke önskvärt, och där med okvinnligt, beteende. För att förstärka och synliggöra flickornas åsikter har Jeanes tagit med flera talande och intressanta citat från intervjuerna med flickorna som många säkert kan känna igen sig i. Ett exempel på sidan 82:

Anna: "Boys want their girlfriends to be girlie girls."

Karla: "They don't want them to be better than them at things that men should do."

Anna: "Yes she has to dress up to show him that she can be a girlie girl so he won't mind so much when he finds out about playing football."

Här framgår mycket tydligt att det är utseendet och det yttre som är mest väsentligt, men att det är okej att spela fotboll om man betonar kvinnligheten i andra delar av sitt liv. Flickorna förhandlar mellan olika uppfattningar om vad som är manligt respektive kvinnligt, men Jeanes ser ändå att flickorna erhållit en frihet och glädje genom att utöva fotboll.

En av redaktörerna, Peter Bramham, har själv bidragit med en artikel som presenteras sist i antologin, och som handlar om ungdom, generationer och livsstilar. Genom att studera tidigare generationer kan det ge en förståelse för dagens ungdomskulturer. Varje generation ska förklaras utifrån den kontext som de formats av. Bramham koncentrerar mycket av sin text till 1960-talets ungdomar som anammade en "grasshopper"-livsstil, antagligen för att han själv är en så kallad "gräshoppa". Dessa "gräshoppor" hade den gemensamma upplevelsen av att forma och formas av 60-talets överflöd, men med rebelliska beteenden gentemot traditionella sätt att leva, till exempel genom att utmana konventioner rörande äktenskapet, sexualitet och könsroller.

Om jag själv är en "butterfly" (generationen X) som Bramham även talar om (s 203) eller om jag tillhör generationen Y som beskrivs i ett tidigare kapitel (s 43-46) har jag inte kunnat lista ut. Att vara en "fjäril" låter väl kanske vackrare men att ansluta sig till generationen Y känns mer häftigt om man jämför hur de båda generationerna beskrivs. Men självklart består varje förklaring till hur en generation är av generaliseringar och stereotyper, och det är därför man inte känner igen sig helt.

Artiklarna avslutas med läsarvänliga sammanfattningar vilket gör det enkelt att snabbt få en uppfattning om vad artiklarna handlar om. Varje artikel har även en efterföljande referenslista som kan vara användbar för den som vill fördjupa sig i det specifika ämnet artikeln eller artiklarna i de olika delarna berör. För egen del fann jag den första och andra delen (*Äventyr och riskfyllt beteende* och *Genus och sexualiserad identitet*) av antologin mer intressant eftersom artiklarna där mer berör de områden som jag själv arbetar med. Osäkerhet kring sin identitet och risktagande är en del av ungdomarnas väg till vuxenlivet och för att kunna bli självständiga som individer bör ungdomar ifrågasätta vuxnas värderingar och uppfattningar om omvärlden. Ungdomarna uppför sig troligtvis inte sämre än tidigare generationer gjort. Anledningen till att vuxna inte förstår ungdomarna är bristen på igenkänningsförmåga och förmåga att tala med dem. Det är lättare att döma istället för att ta itu med den problematik som existerar. Frågorna jag hade innan jag läste antologin har inte direkt besvarats men artiklarna har gett ny kunskap till en novis som jag och inspirerat till nya frågor att fundera över.

[1] http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=175528, 2007-04-28

[2] Hägg, G (2005) *Välfärdsåren : svensk historia 1945-1986*. Stockholm: Wahlström & Widstrand

[3] Se Trondman, M m fl (2001) *Varken ung eller vuxen*. Stockholm: Atlas förlag

[4] "Våra dagars ungdom älskar lyx. Den uppträder ohövligt, föraktar auktoriteter, har ingen respekt för äldre människor och pratar när den borde arbeta. De unga reser sig inte längre upp när äldre personer kommer in i ett rum. De säger emot sina föräldrar, skryter på bjudningar, glufsar i sig efterrätten vid matbordet, lägger benen i kors och tyranniserar sina lärare." Sokrates 407 f.Kr., enligt Platon.

[5] Reader vid School of Leisure and Sport Management, Carneige Faculty of Sport and Education, Leeds Metropolitan University.

[6] Lecturer vid University of Brighton, Chelsea School

[7] Senior Lecturer vid Law Department, Keele University

[8] Course director och lector på Magagement and Leisure Degree, University of Manchester.

[9] Professor of Applied Psychology, Steinhardt School of Education, New York University

[10] Professor vid Pennsylvania State University

[11] Senior teaching fellow vid Department of Marketing, Otago University, Nya Zealand

[12] Associate Professor vid Department of Marketing, Otago University, Nya Zealand

[13] Doktorand vid Institute of Youth Sport, Loughborough University

[14] Lector vid Bromley College och projektkoordinator vid Canterbury City Council

[15] Senior Research Fellow vid Canterbury Christ Church University College

- [16] Principal Lecturer vid School of Sport and Leisure, University of Gloucestershire
[17] Arbetar vid School of Sport and Leisure, University of Gloucestershire
[18] Senior Lecturer vid Leeds Metropolitan University
[19] Senior Lecturer vid De Montfort University
[20] Se Malmömagasinet, 25 april 2007, s 4-5

© **Kristin Fransson 2007**

Köp boken från Adlibris.se

Kjøp boken fra Akademika.no

Køb bogen fra eLounge.dk